

Sygn. akt IV CSK 113/08

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lipca 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa małoletniej J. S.

przeciwko (...) Biuru Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w W.

o zapłatę i rentę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 3 lipca 2008 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 26 września 2007 r.,

sygn. akt I ACa (...),

oddala skargę kasacyjną

Uzasadnienie

Powódka J. S. wniosła o zasądzenie od (...) Biura Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w W. kwoty 100.000 złotych tytułem odszkodowania w związku z pogorszeniem się jej sytuacji życiowej w wyniku śmierci jej ojca oraz w związku z opóźnieniem wypłaty bezspornej części odszkodowania. Wniosła także o zapłatę comiesięcznej renty uzupełniającej w kwocie po 2000 złotych miesięcznie do czasu zakończenia nauki i podjęcia pracy.

Wyrokiem z dnia 18 sierpnia 2006 r. Sąd Okręgowy w E. oddalił powództwo w całości. Według ustaleń tego Sądu, ojciec powódki S. N. zginął dnia 20 lutego 2003 r. w wypadku autobusu rejsowego OAO „K(...)”, do którego doszło na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Towarzystwo Ubezpieczeniowe „W(...)” S.A. w W. uznała swoją odpowiedzialność w imieniu pozwanego Biura - ubezpieczyciela od następstw przedmiotowego wypadku i wypłaciło powódce kwotę 20.000 złotych. Ojciec powódki był indywidualnym przedsiębiorcą i posiadał udziały w dwóch spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością. W 2002 r. nie osiągnął dochodu z prowadzonej działalności. Sąd Okręgowy uznał powództwo za bezzasadne z tego względu, że powódka powołując się na znaczne pogorszenie swej sytuacji nie dowiodła tych okoliczności. Jednocześnie wskazał Sąd, że powódka otrzymała już stosowne odszkodowanie od TU „W(...)” S.A. w kwocie 20.000 złotych oraz od przewoźnika OAO „K(...)” w wysokości 70.000 rubli, co w przeliczeniu na warunki polskie odpowiada łącznie wartości 35 średnich wynagrodzeń, czyli kwocie 91.000 złotych.

W związku z wniesieniem apelacji przez powódkę Sąd Apelacyjny postanowił uzupełnić postępowanie dowodowe i dopuścić dowód z uzupełniającego przesłuchania matki powódki I. S. jako jej ustawowej przedstawicielki. Jednocześnie sąd odwoławczy zobowiązał powódkę przez jej pełnomocnika procesowego do złożenia szeregu dokumentów obrazujących dochody ojca powódki w latach 2000 – 2003 oraz określających poziom wynagrodzeń w Rosji w latach 2000 – 2006. Wobec niestawiennictwa I. S. oraz wobec nieprzedłożenia wszystkich wymaganych dokumentów (pomimo dwukrotnego przedłużania terminu ich przedstawienia) Sąd Apelacyjny uznał, że powódka nie sprostала spoczywającemu na niej obowiązkowi wynikającemu z art. 6 k.c. i nie udowodniła, że jej sytuacja życiowa po śmierci ojca uległa tak znacznemu pogorszeniu, iż uzyskane już odszkodowania nie są adekwatne do tego pogorszenia. Sąd podkreślił jednocześnie brak dowodów na podawaną przez przedstawiciela ustawowego powódki niezwykłą zamożność S. N. Pomimo wezwania, nie zostały udokumentowane wydatki czynione na rzecz powódki w okresie dwóch lat przed śmiercią jej ojca. Dlatego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 446 § 3 k.c. oddalił powództwo o zasądzenie dalej idącego odszkodowania.

Odnosząc się do powództwa opartego na treści art. 446 § 2 zd. 2 k.c., Sąd Apelacyjny wskazał, że podobnie jak przy żądaniu odszkodowania powódka nie wykazała faktów, które usprawiedliwiałyby przyznanie na tej podstawie świadczenia przekraczającego rentę państwową uzyskiwaną z tytułu utraty żywiciela, której ostatnio

ustalona wysokość sięga 1300,- rubli miesięcznie. Odnosi się to do braku wykazania, że potrzeby powódki nie są zaspokajane w takiej wysokości w jakiej byłyby zaspokajane, gdyby zmarły, zobowiązany do alimentacji ojciec powódki żył i świadczył stosownie do jego możliwości zarobkowych i majątkowych.

Powódka oparła skargę kasacyjną na obu podstawach wymienionych w art. 398³ § 1 k.p.c. Do naruszenia wymienionych w skardze kasacyjnej norm prawa materialnego tj. art. 446 § 2 i 3 k.c. doszło przez błędne podciągnięcie konkretnego stanu faktycznego po śmierci ojca powódki pod abstrakcyjny stan faktyczny zawarty w tych normach. Naruszenie przepisów postępowania polegało zdaniem skarżącej na niezastosowaniu przez Sąd art. 322 k.p.c. w odniesieniu do żądania jednorazowego odszkodowania. Ścisłe udowodnienie jego wysokości jest bowiem niemożliwe lub nader utrudnione. Powołując się na te podstawy skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i uwzględnienie w całości powództwa ewentualnie przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący łączy naruszenie art. 322 k.p.c. wyłącznie z żądaniem spełnienia jednorazowego świadczenia pieniężnego opartym na treści art. 446 § 3 k.c.. Zgodnie z jego brzmieniem, sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Jest to swoiste odszkodowanie, które obejmuje nie tylko niekorzystne zmiany w sytuacji materialnej najbliższych członków rodziny zmarłego ale także zmiany w sferze dóbr niematerialnych, które rzutują na ich sytuację materialną. Pogorszenie sytuacji życiowej obejmuje szkody, które tylko do pewnego stopnia ogólności poddają się materialnej wycenie. Z kolei naprawienie szkody niematerialnej ze swej natury jest niemożliwe do ścisłego wymierzenia. Okoliczności te uwzględnia art. 446 § 3 k.c., przewidując przyznanie „stosownego” odszkodowania, bez bliższego wskazania kryteriów, które miałyby decydować o „stosowności” odszkodowania. Oznacza to, że określenie wysokości konkretnego świadczenia z tego tytułu należy do sądu, który powinien w tym zakresie uwzględnić wszystkie okoliczności danej sprawy. W podobnych sytuacjach, a zwłaszcza w odniesieniu do pieniężnego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę przewidzianego w art. 445 k.c., w judykaturze przyjmuje się wyłączenie zastosowania do tego roszczenia art. 322 k.p.c., który opiera się na tym samym założeniu niemożliwości lub nadmiernego utrudnienia ścisłego udowodnienia wysokości należnego świadczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2000 r.,

sygn. akt V CKN 527/00, OSNC 2001/3/42 oraz z dnia 18 listopada 2004 r., sygn. akt 219/04, niepubl.). W razie spełnienia tych przesłanek sąd może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej wszechstronnej oceny. Jednak i w tym przypadku, wobec kontradiktoryjnego charakteru procesu sądowego i ograniczonego działania sądu z urzędu, strony powinny przedstawić dowody wykazujące wysokość szkody. Możliwość orzekania ogranicza się bowiem tylko do takich stanów faktycznych, które pozwalają na ustalenie – choćby przybliżonej – wysokości świadczenia.

W rozpoznawanej sprawie Sądy drugiej instancji podjął z urzędu próbę ustalenia faktów, które pozwoliłyby określić „stosowne odszkodowanie”. Ponieważ powódka uzyskała już z różnych źródeł świadczenia rekompensujące utratę osoby bliskiej, powstała kwestia, czy świadczenia te w dostatecznym stopniu zrekompensowały pogorszenie jej sytuacji życiowej. Na podstawie dowodów przedstawionych przez stronę powodową Sąd drugiej instancji dokonał takiej oceny i uznał, iż kwoty już wypłaconych odszkodowań odpowiadają stopniowi pogorszenia sytuacji życiowej powódki. Taka była rzeczywista przyczyna oddalenia powództwa w tej części, nie zaś niemożliwość lub nadmierne utrudnienie w udowodnieniu wysokości żądania. Sąd Apelacyjny nie zastosował art. 322 k.p.c. albowiem nie było do tego usprawiedliwionych podstaw.

Nie zasługują na uwzględnienie zarzuty dotyczące naruszenia prawa materialnego. Zastosowanie abstrakcyjnej normy prawa materialnego musi odnosić się do konkretnych, występujących w sprawie okoliczności, a te uprawniały sąd do negatywnego orzeczenia zarówno, co do jednorazowego odszkodowania jak i renty. Zważyć bowiem należy, że przedmiotem rozważań Sądu było zastosowanie art. 446 § 2 i 3 k.c. do sytuacji, w jakiej zmarły poszkodowany nie był osobą zamożną, żył na przeciętnym poziomie, nie posiadał żadnych oszczędności ani wartościowego majątku a w 2002 r., nie osiągnął dochodu netto z działalności jako przedsiębiorca. Wobec bezzasadności zarzutu naruszenia art. 322 k.p.c. oraz braku innych zarzutów dotyczących przepisów postępowania, Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu zasadności zarzutów naruszenia prawa materialnego jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego wyroku. Brak dalszych pozytywnych danych pozwalających na przyznanie wyższego świadczenia, niż już uzyskane zarówno co do jednorazowego odszkodowania jak i co do renty, obciąża stronę powodową. Sąd drugiej instancji uznał, że wypłacone przez przewoźnika odszkodowanie w wysokości 70.000 rubli oraz kwota 20.000 złotych wypłacona w imieniu powoda jest adekwatna do stopnia

pogorszenia sytuacji życiowej powódki zaś uzyskiwana przez powódkę renta zaspokaja potrzeby powódki stosownie do możliwości jakimi dysponowałby jej zmarły ojciec.

Błędnie wobec tego, bo z pominięciem renty uzyskiwanej przez powódkę, interpretuje się w skardze kasacyjnej, że tylko brak jakichkolwiek możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego ojca powódki mógłby usprawiedliwiać oddalenie powództwa o rentę zastępującą świadczenia alimentacyjne.

Indywidualizacja świadczeń przysługujących na podstawie art. 446 § 2 i 3 k.c. sprawia, że nie mogą odnieść żadnego skutku argumenty odwołujące się do rozstrzygnięć w innych analogicznych sprawach. Nie można również zaakceptować dokonanych skardze kasacyjnej porównań wysokości świadczeń zasądzanych z innych tytułów opartych na zupełnie odmiennych przesłankach faktycznych i prawnych.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną powódki.